

HISTÒRIA I ESCALADA

TEXT I CROQUIS:

Òscar i Albert Masó Garcia

◦ El morral del Drac, amb la seva característica cova, ha motivat llegendes de monstres que assolaven el Vallès. Foto: Juan Manuel Borrero

COVA DEL DRAC

Llegenda de pedra

La cova o morral del Drac és un monòlit espectacular ubicat en un alterós coll del massís de Sant Llorenç del Munt i l'Obac. La seva silueta balmada i capriciosa, les múltiples coves que la travessen i el preciós paratge natural on s'erigeix la cobreixen d'una aurèola mítica que ha suggerit des de fa segles llegendes plenes de misteri. En aquestes rondalles, la realitat i la ficció s'amalgamen de tal forma que es fa difícil discernir els fets verídics dels imaginaris. Disposem-nos a conèixer-ne alguns, caminem pel cor de Sant Llorenç i escalem aquesta obra mestra de la natura.

La cova del Drac es troba a uns centenars de metres al nord de la Mola (la muntanya més alta de Sant Llorenç del Munt, de 1.104 m). Aquest morral es dreça en un coll ample i marcat on s'originen les grans canals de Santa Agnès, a l'est, i de la Coma de l'Abella, a l'oest. Pel coll hi discorre el transitat i agradable camí que, a través de la carena del Pagès, uneix els dos cims més importants de la serra: la Mola i el Montcau. L'escenari és de llegenda, envoltat d'aèries talaies i esmolades cingleres que donen una sensació de timba vertiginosa vers el vessant del riu Ripoll. L'entorn és curiós de boscos d'aïzines i arbres caducifolis ufanosos que albiren a l'oest la veïna muntanya de Montserrat i a l'est els blanquinosos cingles de Gallifa i l'allunyat Montseny. La cova del Drac és el símbol de l'indret, mut i estàtic, tot i que els seus còdols traspuen història geològica i humana, verídica i imaginària... o ambdues coses alhora?

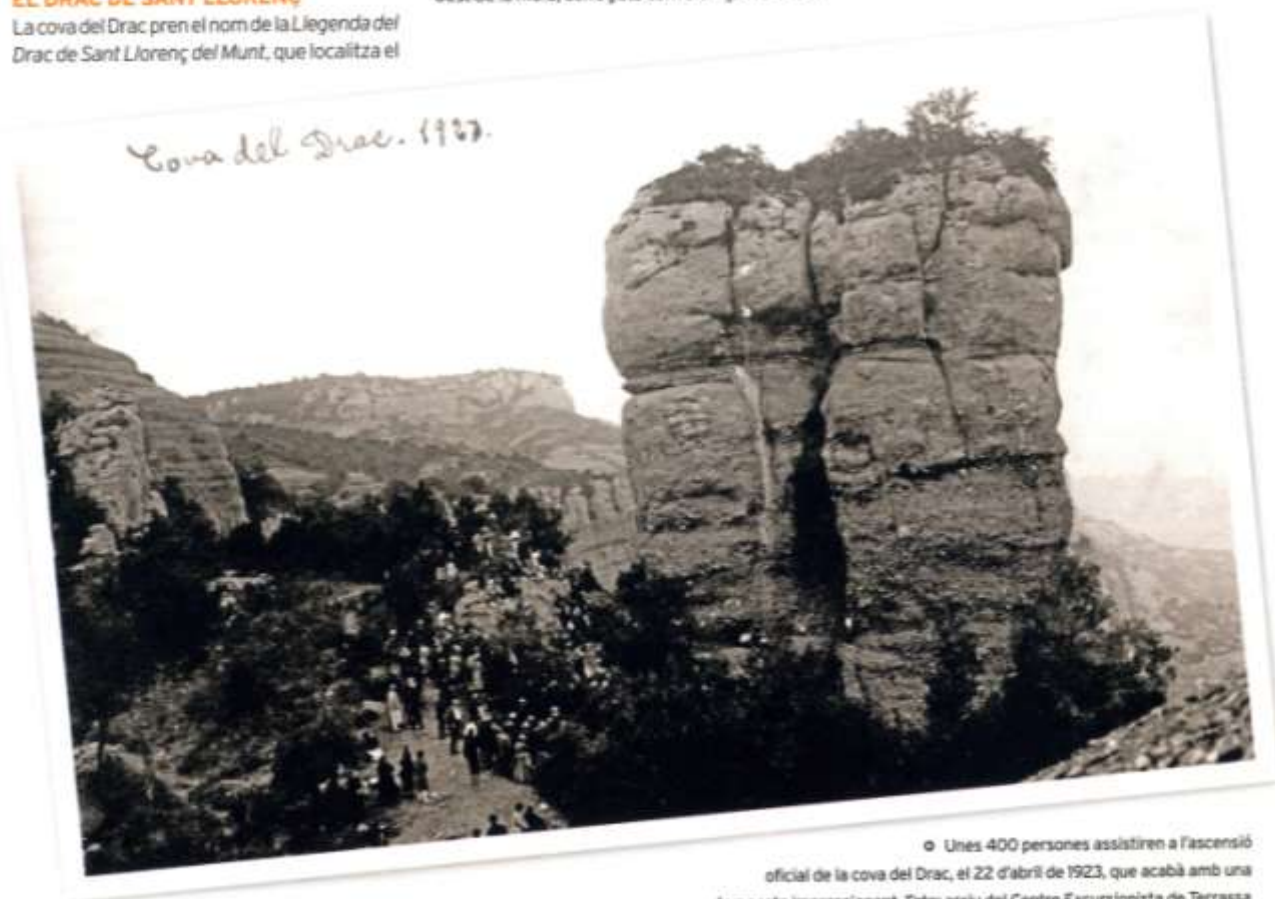
EL DRAC DE SANT LLORENÇ

La cova del Drac pren el nom de la llegenda del Drac de Sant Llorenç del Munt, que localitza el

seu punt neuràlgic als voltants d'aquesta agulla. Els fets que explica la fàula se situen aproximadament al segle IX, en plena reconquesta cristiana dels territoris envaïts pels sarraïns. Aquests, enutjats per les derrotes, deixaren una cria de drac procedent del continent africà a la cova de Santa Agnès, situada a la canal del mateix nom, al peu del vessant de migjorn dels turons que des de la cova del Drac cauen vers l'est. El drac anà creixent i començà a sembrar el pànic entre els habitants de la zona, que l'anomenaven la Brúvia. Emprant el cim de la cova del Drac com a bona talaia, el monstre iniciava els seus vols per anar a cruspir-se animals i persones sense pietat. Aterroritzats i impotents, els vallesans demanaren ajut a Guifré, comte de Barcelona, que envià un grup de soldats comandats pel cavaller Spes per donar mort a la bèstia. Però la missió fou un fracàs, ja que el drac va resultar invulnerable a les fletxes que li llançaren els guerrers i, a més, va fer precipitar els seus esglaiats cavalls pels espadats del sud-oest de la Mola, coneguts com a cingles del Salt

deis Cavalls. Preocupat, el mateix Guifré anà a cercar dies després el drac i aconseguí travessar-lo amb la seva espasa després d'una lluita cos a cos. L'animal, malferit, alçà el vol i anà a raure al sot d'en Goleres, al cantó oest del puig de la Creu (la muntanya símbol de Castellar del Vallès), al cim del qual acabà morint.

Hi ha moltes versions d'aquesta llegenda. Alguns autors consideren que el comte de Barcelona, l'heroi de la llegenda, era l'historic Guifré el Pilós, mentre que altres adjudiquen el protagonisme al seu pare Sunifred. La versió més antiga que es coneix és la de fra Esteve Barelles, apareguda l'any 1600 en la seva obra *Centuria o historia de los famosos hechos del gran Conde de Barcelona (...)*. Posteriorment, Pedro Àngel de Tarazona, considerat un precursor del periodisme català, relatà la llegenda en el capítol XXX del volum V del *Semanario (...)* *El Blasón de Cataluña*, aparegut el 1780.

• Unes 400 persones assistiren a l'ascensió oficial de la cova del Drac, el 22 d'abril de 1923, que acabà amb una tempesta impressionant. Foto: arxíu del Centre Excursionista de Terrassa

Gairebé un segle després, mossèn Anton Vergés i Mirassó, fill de Castellar del Vallès i apassionat de Sant Llorenç del Munt, reescriu i analitza la llegenda gairebé tal i com la redactà en Tarazona, però en un català de l'època en l'obra *Sant Llorenç del Munt: son passat, son present y venider*, de l'any 1871. Tot i que no es pronuncia sobre la veracitat de la llegenda, en Mirassó escriu amb convenciment: "Que hi hagué alguna fiera horrible en Sant Llorenç del Munt en la antigüetat per mí es cosa demostrada". Per justificar aquesta afirmació, es basa en el descobriment per part seva d'un crani monstruós de rèptil i en l'existència de la famosa costella del drac, un os que el viatger castellà Francisco de Zamora afirmà veure l'any 1786 a l'ermita de Santa Agnès (construïda al costat de la cova del mateix nom), segons relatà amb incredulitat en el seu *Diario de los viajes hechos en Cataluña*. Es diu que l'os pot correspondre a una balena, tot i que no s'ha analitzat mai oficialment. La costella es va guardar posteriorment al monestir de Sant Llorenç del Munt i després de la Guerra de la Independència es traslladà a l'antic mas de Can Pobla. L'infortunat provocà que la costella caigués i es partís en tres trossos.

UN VERITABLE OBJECTIU ARTÍSTIC

Molts artistes, d'esperit sensible i proclius a meravellar-se davant les obres de la natura, han dedicat les seves obres a la cova del Drac i a la llegenda que hi conviu. Hi ha una quantitat ingent d'escrius, dibuixos, gravats i fotografies impossibles d'enumerar en el present article. Un treball artístic ben antic són uns relleus escultòrics del s. XIII situats al portal de Sant Iu de la catedral de Barcelona que, suposadament, representen la lluita entre el comte Guifré i el drac de Sant Llorenç. També és força antiga la *Rajola dels Dracs* (s. XVI), trobada al terme municipal de Castellar del Vallès. És de destacar l'aparició l'any 1878 del primer volum de l'*Album Pintoresch-Monumental de Catalunya*, editat per l'Associació Catalanista d'Excursions Científiques. L'objectiu d'aquesta magnífica obra era mostrar imatges "dels més notables monuments y paisatges d'aquesta terra acompanyades de descripcions y noticias històriques y de guías pera que sían fácilmente visitats". I entre aquests paisatges notables hi figura un capítol dedicat a la "Roca y Cova del Drach", amb una extraordinària fotografia de l'agulla firmada pel gironí Heribert Mariezcurrena i un enaltidor text de Ramon Arbia i Solanas. Al monestir de Sant Llorenç del Munt, dalt del cim de la Mola, hi hagué un antic quadre que representava el drac, però sembla ser que desaparegué a principis del s. XX. El 15.4.1882 es ressenyà una excursió a Sant Llorenç a *La Ilustració Catalana*, per part del sabadellenc Manel Ribot Serra, amb gravats del també sabadellenc i pintor Joan Vila

● El terrassenc Fredi Parera obre l'any 1978 l'atrevida via Puputs. Foto: col·lecció Fredi Parera

● "El drac dins de la seva cova creix, s'estira i encén la seva carn d'un foc cruel". Aquest és un dels gravats d'Isidre Òdena que il·lustren el poema *La llegenda del Drac de Sant Llorenç del Munt*, obra del poeta Lu Pons (1932).

● Reproducció d'un escrit d'un dels llibres de registre de la cova del Drac, en què destaca la firma de l'històric escalador barceloní Ernest Mallabrè. Origen: arxiu del CET

Cinca, un dels quals està dedicat a la cova del Drac. Hi ha una infinitat de pintures i dibuixos de l'agulla. Fins i tot apareix en el còmic titulat *La història d'en Capablanca o els defensors de la muntanya*, inclòs dins la popular publicació *Cavall Fort* (núm. 545-546, abril 1985), amb guió de Jordi Miralles i excel·lentment dibuixat per Jordi Clapers, Xots. El poeta Lu Pons, terrassenc d'origen barceloní, dedicà un llarg poema a la llegenda del drac de Sant Llorenç (juliol de 1932), amenitzat amb gravats a la mà d'Isidre Òdena. També destaquen els gravats a testa amb fusta de boix (popularment boixos) realitzats amb cura i bon traç pel matadeperenc d'origen sabadellenc Ricard Mariet, alguns dels quals representen el morral del Drac.

ELS ESCALADORS ASSETGEN LA COVA DEL DRAC

Abans de l'aparició de l'escalada com a activitat muntanyenca reconeguda, moltes agulles de poca dificultat del massís havien estat ascendides des de temps immemorials per aqosarats grimpairens o carboners àvids de la fusta d'arbres i arbusts. Però en el cas de la cova del Drac no hi havia cap dubte: el seu cim era verge de tota petjada humana. Resulta lògic pensar que per als primers practicants oficials de l'escalada, sorgits a Catalunya a principis del s. XX, pujar la cova del Drac constituïa un veritable repte. L'ascensió al monòlit era cobejada a principis dels anys 20 per escaladors terrassencs, especialment del Centre Excursionista de Terrassa (CET). Dins del mateix CET hi havia força rivalitat entre diferents grups d'escaladors per assolir per primer cop el cim de l'agulla. Fins i tot es veu que un d'ells amagà cordes i material divers del Centre a la Mola perquè els altres no ho poguessin emprar per a l'escalada. Fos com fos, els assetjaments es quedaven en temptatives i la manca de coneixements tècnics feia aflorar idees enginyoses totalment fora de l'àmbit de l'escalada.

Isidre Suana i Picañol, destacat membre pioner del CET, va idear el mètode perfecte per aconseguir l'objectiu: calia passar una corda pel damunt del cim de l'agulla des dels cingles que l'envolten per llavors deixar-la caure de manera que es pogués fixar en un dels dos cantons i permetés ascendir per ella des del costat oposat. Amb aquesta idea en ment fou com el ventós i rúfol 11.2.1923, diumenge de Carnestoltes, 12 membres del CET, deu dels quals pertanyents a la Secció d'Atletisme, que tantes primeres escalades realitzà a Sant Llorenç, arribaren al peu de la cova del Drac. Iniciaren la feixuga tasca d'estesa de cordes i cordills nuats, que sumaven uns 500 m. En un primer intent se'ls va trencar la corda que ja havien aconseguit passar pel cim, però en van poder passar una altra perquè algú s'enlairés per la corda fixa fins al cim. Per triar l'afortunat

"fou necessari fer-se a cara o creu quin fóra el primer de pujar-hi, ja que tots mostraren desitjos d'ésser primers", segons explica Rossend Grané Civil en la crònica d'aquesta mítica primera ascensió. Conclou que "la sort favoregué a l'ardit company Tintoré, que convenientment lligat i enmig d'una gran expectació i un silenci profund, s'enlairà fins petjar per primera vegada el virginal cim". Fou així com el mític escalador terrassenc Josep Tintoré Homs, entre crits d'alegria, xiulets i aplaudiments dels seus companys, caçadors, excursionistes i fins i tot un grup d'alemanys, es convertí en el primer home a assolir el cim de la cova del Drac, on plantà una bandera catalana. Aquesta primera ascensió va ser el fruit d'un treball d'equip molt ben organitzat, on els participants van deixar de banda els objectius individuals a favor de l'èxit col·lectiu. A part de les cròniques aparegudes en els butlletins del CET de l'any 1923, aquesta gesta fou recollida en la crònica alpina del butlletí del Centre Excursionista de Catalunya el març de 1923. Dos mesos més tard, el CET va organitzar una ascensió oficial a la cova del Drac perquè tothom pogués presenciar-la. El dia escollit fou el diumenge 22.4.1923. Unes 400 persones (un miler segons altres cròniques) s'aplegaren al voltant de l'agulla en un ambient festiu, amb música i petards. Repetiren l'ascensió amb un sistema similar i sembla que aquest cop hi pujaren tres membres del CET. Pretenien pujar un pal de ferro amb l'anagrama del CET i la data de la primera ascensió gravats. Mentre feien el forat per plantar-lo al cim, començà a ploure a bots i barrals i hagueren de baixar a correuita davant la magnitud de la tempesta. Una setmana més tard, el 29.4.1923, quinze membres del CET tornaren a pujar dalt de l'agulla mitjançant el sistema de cordes i pogueren per fi fixar el pal de ferro. Es donà el fet que casualment passaven per allí en Josep Buch i Parera, un dels històrics fundadors del barceloní Club Excursionista de Gràcia (originalment anomenat *Mai Enrera*), i el seu cosí Manuel Sans i Parera. En Buch, interessat per com havien pujat els terrassencs dalt de l'agulla, acabà sent-hi hissat gairebé sense voler-ho i es convertí en el primer barceloní i no terrassenc a petjar el cim de la cova del Drac!

Algunes cròniques permeten albirar un cert descendent pel sistema artíficiós que s'emprà per ascendir la cova del Drac per primer cop. Sembla ser que el mateix any 1923, escaladors de la Secció Excursionista de la Joventut Terrassenca pujaren pel vessant est o de Santa Agnès de l'agulla de manera neta i únicament emprant un tronc d'uns 3 m d'altura per superar el desplomat darrer tram. Probablement aquests escaladors foren els històrics Josep Abelló, Martí Rovira i l'alemany Hans W. Müller. Obsessionats per ascendir l'agulla també de forma neta, els escaladors del CET hagueren d'esperar fins al 10.7.1927 per poder repetir la via de la cara est i millorar l'estil dels seus predecessors, ja que no necessitaren l'ajut del tronc. D'aquesta forma s'adjudicaren la veritable

EXCURSIÓ A LA COVA DEL DRAC

Durada aproximada: 35 min

Desnivell aproximat: 310 m

0. Aparcament de Can Robert. S'hi accedeix des de Terrassa per la ctra. BV-1221 direcció Talamanca. Passat el PK 4 ens desviem a mà dreta vers les urbanitzacions de Matadepera. Creuem la riera de les Arenes i trobem una rotonda. Agafem el pg. del Pla i el seguim al N cap a la urbanització de Can Robert. Al cap d'uns 3 km arribem al c. de Boixaderes, que enfilem a la dreta. Uns quants metres més amunt agafem una pista a l'esquerra que ens du a Can Robert. Ja a peu, enfilem la pista vers el nord.

1. 1 min. Prenem un camí costerut a mà dreta (indicador de les tombes de Can Robert, Can Pobla i la Mola).

2. 5 min. Tombes de Can Robert. Seguim el camí paral·lel a la pista.

3. 9 min. Trobem la pista i la seguim a la dreta.

4. 10 min. Agafem un camí a l'esquerra que puja per un lliom rocós (indicador de la canal de l'Abella, el morral del Drac i la Mola).

5. 14 min. Seguim una pista a l'esquerra.

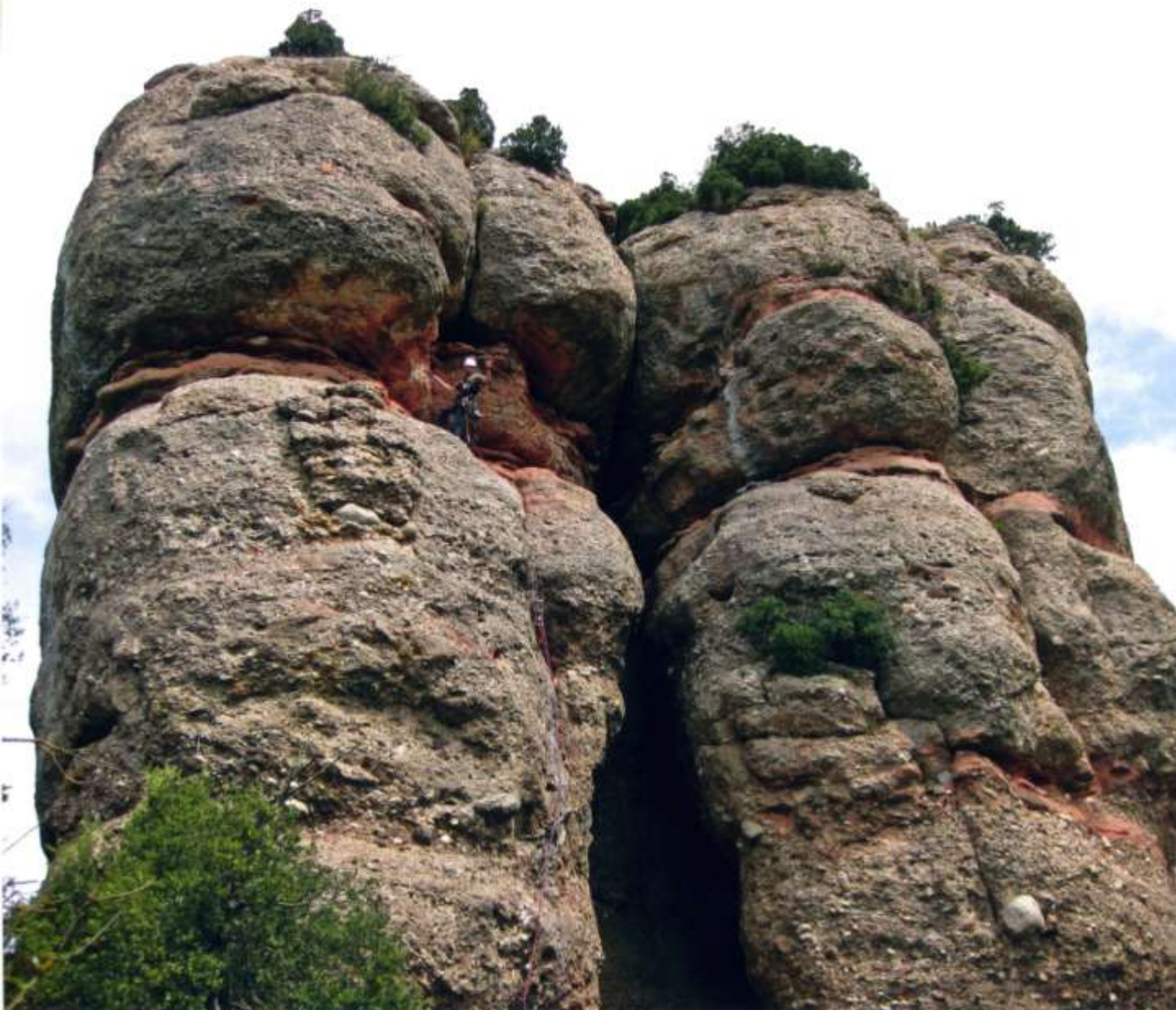
6. 18 min. Indicador de la Mola en el setí d'una antiga carbonera.

7. 26 min. Creuem el fons de la canal de l'Abella (form de calç a la dreta).

8. 27 min. Passem pel costat de l'avenc de la Canal de l'Abella.

9. 35 min. Arribem al peu de l'espectacular cova del Drac.

◉ Pareds, balmes, esclletxes i forats fan de la cova del Drac un escenari acrobàtic per als escaladors. Foto: Albert Masó

primera escalada "sense ajuts" a l'agulla. Sis foren els escaladors participants, però com succeeix en moltes de les cròniques del CET de l'època, els seus noms quedaren en l'anonimat per donar protagonisme a l'entitat.

Passats els apassionants anys de les primeres ascensions, la millora tècnica de l'escalada i el major nombre de practicants convertiren l'ascensió de la cova del Drac en una opció obligada dins de les existents a Sant Llorenç del Munt, amb un valor afegit gràcies a la llegenda que envolta l'agulla. Segons una notícia apareguda al *Diari de Sabadell* del 21.8.1931, en Miquel Mora Bordes, del barceloní i mític grup d'*Els amics del Sol*, patí un accident sense conseqüències greus mentre rapelava de la cova del Drac després de pujar-la amb altres companys i, sembla ser, sense corda. Menys fortuna va tenir en Josep Bas Casabona, del pioner grup excursionista dels Blaus de Sarrià,

ja que va morir, probablement, en patir una caiguda mentre pujava per la via *Normal* el dia 10.3.1941. Tot i aquests malaurats successos, la màgia de l'agulla ha atret molts escaladors i destacats protagonistes de l'escalada catalana de diferents èpoques i s'hi han obert itineraris que avui solquen tots els vessants del monòlit. Personatges com Núria, Jordi i Ramon Farrera, Raimon Estrems, Jordi Panyella, la cordada Torras-Nubiola, Josep Brullet, Jaume Mas, Joan Moiset, Delfi Feiner, Francesc Ullés, Francisco Martínez Troya, Narcís Serrat, Fredi Parera, Jaume Clotet, els germans Òscar i Albert Masó Garcia i altres han deixat la seva empremta oberturista en els còdols d'aquesta acrobàtica agulla.

FETS SOCIALS A LA COVA DEL DRAC

La cova del Drac ha esdevingut també un punt de trobada d'activitats socials. Un bon exemple n'és la reunió que organitzà la secció de

fotografia del CET al seu peu el dia 16.3.1923. En els llibres de registre del cim de l'agulla es reflecteixen les idees polítiques i socials de molts escaladors en els convulsos anys anteriors i posteriors a la Guerra Civil espanyola. Els anys 30 un grup d'escaladors que es creu que eren del Bloc Obrer i Camperol van pintar unes lletres ben visibles a la paret oest de l'agulla, sota del pal de ferro, que deien: "La religió és l'opi del poble". Aquest escrit va aixecar una gran polseguera i fou esborrat probablement a la mateixa dècada. L'any 1952, membres del CET van refer la imatge de Sant Bernat de Menthon del monestir de Sant Llorenç del Munt. Encetaven així una tradició que avui encara perdura i que consisteix a organitzar al mes de juny una festa dedicada a aquest sant, patró dels muntanyencs, en la qual es fa una processó a la Mola i una escalada col·lectiva a la cova del Drac. Durant els primers anys de celebració, molta gent escalava l'agulla i fins i tot es feia bivac al seu cim.

Acrobàtica i estratègica. Puja aproximadament per on ho va fer en Tintoré durant la 1a ascensió a l'aguila, mitjançant una corda passada pel cim. Semiequipada amb parabolts. Cal dur-hi bagues, estreps, 2 pitons universals, un bong, una V grossa i un aïen vermell.

2. Interior, o del Davant, o SW (40 m. V^o). 1a asc.: Núria i Jordi Farrera i Raimon Estrems (2.3.1941). És la veritable via normal, ja que permet ascendir l'aguila en lliure de forma sorprenent. Inici relliscós i ramonage per arribar a la Rt. Poc equipada amb algun clau i burins. Hi calen bagues, cordinos, plaquetes recuperables i friends (algun clau opcional).

3. Puputs, o Sant Bernat 78 (50 m. V+, A0). 1a asc.: Frederic Parera i Miquel Turull (18.6.1978). Via sense cap expansió; espectacular, exigent i obligada. Hi són necessàries bagues, cordinos, claus variats i friends.

4. Normal (50 m. V-, A1). 1a asc.: suposadament l'any 1923 per membres de la Secció Excursionista de la Joventut Terrassenca. Cerca una marcada fissura de la cara E i arriba al cim amb un artificial de claus. Històrica i aèria. Força equipada amb pitons. S'hi han de portar bagues, estreps, friends i opcionalment claus diversos.

4b. Variant de la via normal (15 m. V^o, A1e). 1a ascensió desconeguda. Des de l'última reunió de la via Normal se segueix el dièdre de l'esquerra amb roca excel·lent. Cal dur-hi bagues, estreps i friends.

5. Drac Queen (80 m. V+, A1). 1a asc.: Jaume Clotet i Òscar Masó (14 i 20.11.2004). És la via més llarga de l'aguila, amb roca de qualitat diversa i passos variats. Hi fan falta bagues, estreps i camalots del núm. 0,5 al 3.

6. Lonjas (40 m. V^o, A1). 1a asc.: Narcís Serrat, Andreu Aparicio i Josep M. Vilalta, 1974. Itinerari poc conegut, de roca precària i equipament antic. El 1r llarg està cobert d'heures. Cal preveure-hi bagues, estreps, claus diversos, plaquetes recuperables i friends. Per a col·leccionistes. Probablement coincideix amb la via GAM.

7. Manya (40 m. IV°, Ae). 1a asc.: Francisco Martínez Troya i Manuel Pérez López (ambdós del CET), 20.3.1966. Via d'artificial amb burins. S'havia repetit molt, però avui té les assegurances molt malmeses. S'hi han de portar bagues, estreps, plaquetes recuperables i cordinos.

8. Nati (40 m. V+, A2). 1a asc.: Nati Grau, Josep Brullet i Jaume Mas (octubre 1962). Via espectacular, molt lògica i difícil. Gairebé desequipada. Cal preveure-hi bagues, estreps, claus diversos, plaquetes recuperables, friends i encastadors grossos. Per a col·leccionistes.

9. Feiner (35 m. IV+, Ae). 1a asc.: Delfi Feiner i Francesc Ullés, 1962. Probablement és la via

La colla castellera dels Minyons de Terrassa aixeca un pilar de cinc dalt de l'aguila el juny de 1987. Foto: col·lecció Minyons de Terrassa

més assequible per ascendir la cova del Drac. Tot i això, té un inici ben llis i algunes assegurances estan força desgastades. S'hi han de dur bagues, estreps, plaquetes recuperables i cordinos. **2**

AGRAÏMENT ESPECIAL A LES PERSONES I ENTITATS CONSULTADES:

Manuel Planchat, Joaquim Tintoré, Àngel Casanovas, Frederic i Jaume Parera, Agustí Ventura, Pere Nolasc Vives de Quadras, Jordi Carreras, Àngel Colomer, Joan Pérez (Arxiu-biblioteca del CE Terrassa), Arxiu Històric de Sabadell, Servei General d'Informació de la Muntanya i Minyons de Terrassa.

BIBLIOGRAFIA I CARTOGRAFIA:
Album Pintoresch-Monumental de Catalunya (Associació Catalana d'Excursions Científiques, 1878) • *Visions i anècdotes entre nosaltres* (Rossend Grané, 1950) • *Sant Llorenç Pam a Pam* (Josep Barberà, Publicacions de

l'Abadia de Montserrat, 1979) • *Matadepera i Sant Llorenç del Munt. Més de mil d'anys d'història* (Miquel Ballbè, Caixa d'Estalvis de Terrassa, 1982) • *Guia monogràfica de Sant Llorenç del Munt* (CET, Edició facsímil, 1984) • *Dades i dades excursionistes* (Carles Albesa, Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1985) • *Sant Llorenç del Munt. Son passat, son present y venider* (A), de Castellar del Vallès, Edició facsímil, 1993) • *La vall del riu Ripoll* (Antoni Ferrando, Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1997) • *Butlletí del CEC*, núm. 338 (març 1923) • *Butlletí del CET*, núm. 22 (març-abril 1923), 24 (juliol-agost 1923) i 55 (setembre-octubre 1928) • *Diari de Sabadell* (article del 21.8.1931) • *Revista Orfeó Català de Mèxic*, núm. 32 (juliol 1966) • *Revista Mai Enrera* (CEG), núm. 392 (1981) • *Butlletí de la UES del 75è aniversari de l'excursionisme a Sabadell* (1983) • *Sant Llorenç del Munt i Serra de l'Obac*. Escala 1:20.000. CET, 1988 • *Sant Llorenç del Munt i l'Obac*. Escala 1:25.000. Ed. Alpina i Geostel, 2013.